

Marguerite Duras, pseudònim de Marguerite Donnadiu (1914-1996), va néixer i va viure tota la infantesa i la primera joventut a la Indoxina francesa. Quan esclata la Segona Guerra mundial viu a París, on s'ha casat amb Robert Antelme. Entren junts a la Resistència, amb l'amic Dionys Mascolo. El 1943 publica el seu primer llibre i, el 1950, *Un dic contra el Pacífic*. El 1958, alhora que la sortida de *Moderato cantabile* provoca estupor o devoció entre els crítics, *Un dic contra el Pacífic* és adaptat al cinema per René Clément: comença l'obra filmica de Duras, que comprèn una desena de pel·lícules, entre elles *Hiroshima mon amour* amb Alain Resnais. El 1984 surt la seva novel·la *L'amant*, que la converteix en una escriptora de gran públic a nivell internacional.

— |

| —

— |

| —

Marguerite Duras

MODERATO CANTABILE

Traduït del francès per Maria Bohigas

CLUB EDITOR
BARCELONA

Moderato cantabile
Marguerite Duras
© 1958 by Les Editions de Minuit

Aquest llibre ha rebut un ajut
de la Institució de les Lletres Catalanes.

1ª edició: novembre del 2010

© de la traducció: Maria Bohigas i Sales
© d'aquesta edició: Club Editor 1984, s.l.
Pujades, 74-80 – 08005 Barcelona
www.clubeditor.cat

ISBN: 978-84-15091-02-8
Dipòsit legal: B.43101-2010

Impress a Novagràfik, de Montcada i Reixac

Tots els drets reservats. Prohibida tota forma de còpia
i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics.

I

—¿Vols fer el favor de llegir el que hi ha escrit a dalt de tot de la partitura? —va demanar la senyora.

—Moderato cantabile —va dir el nen.

La senyora va reblar la resposta amb un cop de llapis al teclat. El nen es va quedar ben quiet, de cara a la partitura.

—¿I què vol dir, moderato cantabile?

—No ho sé.

Una dona, asseguda a tres metres d'on eren, va sospirar.

—¿Segur que no saps què vol dir, moderato cantabile? —va insistir la senyora.

El nen no va respondre. La senyora va fer un crit escanyat d'impotència, tot tornant a picar el teclat amb el llapis. El nen no va moure ni les pestanyes. La senyora es girà.

—Madame Desbaresdes, quin cap que tenim aquí —va dir-li.

Anne Desbaresdes sospirà per segona vegada.

—Ja ho sé, ja —va dir.

El nen, immòbil i ulls cots, va ser l'únic de tenir un pensament per l'hora baixa que acabava d'esclatar. Tot ell una esgarrifança.

—T'ho vaig dir l'última vegada, t'ho vaig dir la penúltima vegada, t'ho he dit mil vegades, ¿segur que no ho saps?

El nen va trobar que no feia cap falta respondre. La senyora va examinar altra vegada l'objecte que tenia al davant. El seu furor es disparà.

—Ja hi torna —va dir molt baix Anne Desbaresdes.

—El que passa —va continuar la senyora—, el que passa és que no ho vols dir.

Anne Desbaresdes també va examinar aquell nen de cap a peus, però d'una altra manera que la senyora.

—Ho diràs ara mateix —va bramar la senyora.

Cap senyal de sorpresa en el nen. Cap resposta tampoc. Llavors la senyora picà per ter-

cera vegada el teclat, tan fort que el llapis es va trencar. A tocar de les mans del nen. Eren unes mans tot just descloses, rodones, encara lletoses. Tancades en un puny, no es van bellugar.

—És una criatura difícil —va atrevir-se a dir Anne Desbaresdes, amb un punt de timidesa.

El nen va girar-se cap a aquella veu, cap a ella, de pressa, el temps just per comprovar que existia, després va tornar al seu posat d'objecte, de cara a la partitura. Les mans continuaven tancades.

—No vull saber si és difícil o no, Madame Desbaresdes —va dir la senyora—. Difícil o no, ha d'obeir, o bé...

En l'espai de temps que va seguir el comentari, la remor del mar va entrar per la finestra oberta. I amb ella, atenuada, la de la ciutat al cor d'aquella tarda de primavera.

—Per última vegada. ¿Segur que no ho saps?

Una llanxa va passar pel marc de la finestra oberta. El nen, de cara a la partitura, a pe-

nes es va moure —només la seva mare ho va conèixer— mentre la llanxa li passava a la sang. El brogit somort de la màquina retrunyí per tota la ciutat. N'hi havia pocs, de vaixells esportius. El rosa de les acaballes del dia va colorar tot el cel. Altres nens, en altres llocs, aturats als molls, s'ho miraven.

—Per última vegada, ¿de debò que no ho saps?

Encara passava la llanxa.

La senyora es va sorprendre davant de tanta obstinació. La seva ira perdia tibantor, i es va desesperar de ser tan poca cosa als ulls d'aquella criatura, per més que amb un sol gest pogués fer-la parlar. L'aridesa del seu destí, de sobte, se li va fer present.

—Quina feina, quina feina, quina feina —va gemegar.

Anne Desbaresdes no va dir-hi res, però el cap se li va decantar una mica com si, potser, pensés que sí.

La llanxa, finalment, travessà el marc de la finestra oberta. La remor del mar ascendí, sense límits, fins que topà amb el silenci del nen.

—¿Moderato?

El nen va obrir la mà, la va moure de lloc i es va gratar suaument el tou de la cama. El gest era desimbolt, i la senyora potser en va admetre la innocència.

—No ho sé —va dir el nen després d'haver-se gratat.

Els colors de la posta van tornar-se sobtadament tan gloriosos que modificaren la rosor d'aquell nen.

—És fàcil —va dir la senyora, aquest cop amb més calma.

Es va mocar una bona estona.

—Aquesta criatura que tinc —va dir alegrement Anne Desbaresdes—, miri que aquesta criatura que he fet, com pot ser que m'hagi sortit tan caparruda...

La senyora no va creure que fes falta replicar a tant d'orgull.

—Vol dir —va dir al nen, aclaparada—, per enèsima vegada vol dir moderat i cantant.

—Moderat i cantant —va dir el nen que no hi era, ¿i on era?

La senyora es va girar.
—De debò, me'n faig creus.
—És terrible —va afirmar Anne Desbaresdes, rient—, tossut com una mula, terrible.
—Torna-hi —va dir la senyora.
El nen no hi va tornar.
—Et dic que hi tornis.
El nen no es va moure gens. En el silenci de la seva obstinació es va sentir altra vegada la remor del mar. Amb una darrera batzegada, el rosa del cel va pujar de to.
—No vull aprendre a tocar el piano —va dir el nen.
A fora, al carrer, al peu de l'edifici, va resonar un crit de dona. Un plany llarg, continu, s'elevà tan amunt que la remor del mar es va trencar. Després va parar en sec.
—¿Què és? —va cridar el nen.
—Ha passat alguna cosa —va dir la senyora.
La remor del mar va ressuscitar. El rosa del cel, en canvi, ja començava a empal·lidir.
—No —va dir Anne Desbaresdes—, no és res.

Es va alçar de la cadira i va acostar-se al piano.

—Quins nervis —va dir la senyora, mirant-se'ls tots dos amb reprovació.

Anne Desbaresdes va agafar la seva criatura per les espatlles, les hi va estrènyer fins a fer-li mal, gairebé va cridar.

—Cal que aprenguis a tocar el piano, és així.

El nen també tremolava pel mateix, per la por que havia tingut.

—No m'agrada el piano —va murmurar.

Altres crits van seguir el primer, escampats, diversos. Ratificaven una actualitat ja caduca, ara reconfortant. La classe continuava, doncs.

—És així —continuà Anne Desbaresdes—, és així.

La senyora va brandar el cap, displicent amb tanta dolçor. El crepuscle ara escombrava el mar. I el cel, lentament, s'anava esblaimant. Només el ponent era roig, encara. S'esborrava.

—¿Per què? —va dir el nen.

—La música, amor meu...

El nen s'ho va rumiar una estona, la que necessitava per intentar capir-ho; no ho va capir, però ho va admetre.

—D'acord. Però ¿qui ha cridat?

—M'estic esperant —va dir la senyora.

El nen es va posar a tocar. Una mica de música s'elevà per sobre de la bonior d'una gentada que començava a congriar-se sota la finestra, al moll.

—Miri, miri —va dir alegrement Anne Desbaresdes—, ¿que ho veu?

—Si ell volgués... —va dir la senyora.

El nen va acabar la sonatina. Tot d'una la bonior de baix regolfà a l'habitació, imperiosa.

—¿Què és això? —va tornar a preguntar el nen.

—Torna a començar —contestà la senyora—. No te'n descuidis: moderato cantabile. Pensa en una cançó de bressol.

—No li canto mai cap cançó —va dir Anne Desbaresdes—. Aquest vespre me'n demanarà una, i ho farà tan bé que hauré de cantar tant sí com no.

La senyora no va voler sentir-ho. El nen va tocar un altre cop la sonatina de Diabelli.

—Si bemoll a l'armadura —va dir la senyora molt alt—, sempre te'n descuides.

Del moll pujaven veus precipitades, d'homes i dones, cada vegada més nombroses. Semblava que diguessin totes la mateixa cosa que no es podia distingir. La sonatina anava xino-xano, impunement, però aquest cop, quan ja era a la meitat, la senyora no es va poder aguantar més.

—Para.

El nen va parar. La senyora va girar-se cap a Anne Desbaresdes.

—Segur que sí, n'ha passat una de grossa.

Tots tres van acostar-se a la finestra. A l'esquerra del moll, a uns vint metres de l'edifici, davant la porta d'un cafè, ja s'havia format un grup. De tots els carrers veïns arribava gent corrent que s'hi apilotava. Tothom mirava cap a l'interior del cafè.

—És que aquest barri... —va dir la senyora. Es va girar cap al nen, el va agafar pel

braç—. Torna-hi un últim cop, allà on t'has parat.

—¿Què passa?

—La teva sonatina.

El nen va tocar. Va reprendre la sonatina al mateix ritme que abans, i, ja més a prop del final de la classe, va donar-li el matís que volien, moderato cantabile.

—Quan creu així, em fa una mica de fàstic —va dir Anne Desbaresdes—. No sé què vull, imagini's. Quin patir.

Tanmateix, el nen va continuar fent cas.

—Quina educació que li dóna, Madame Desbaresdes —comentà la senyora gairebé amb alegria.

Llavors el nen va parar.

—¿Per què pares?

—És que em pensava...

Va reprendre la sonatina tal com li ho demanaven. La bonior de la gent no parava de créixer, ara esdevenia tan forta, fins i tot a aquella altura de l'edifici, que la música no donava l'abast.

—Si bemoll a l'armadura, no te'n descui-

dis —va dir la senyora—, si no fos per això et sortiria perfecta, ¿veus?

La sonatina es va desplegar, va créixer, arribà a l'últim acord una vegada més. I l'hora havia passat. La senyora va proclamar que la classe s'havia acabat per aquell dia.

—Ho tindrà difícil, Madame Desbaresdes, amb aquesta criatura —li va dir—, ja li ho asseguro jo.

—Prou que ho sé. Ja em consumeix.

Anne Desbaresdes va ajupir el cap, els ulls se li van aclucar amb el somriure dolorós d'un part que no acaba mai. A baix, uns quants crits, unes veus ara enraonades, indicaren la consumació d'un esdeveniment desconegut.

—Ja ho sabrem demà —va dir la senyora.

El nen va córrer cap a la finestra.

—Arriben automòbils —va dir.

La gentada obstruïa el cafè a banda i banda de l'entrada, no parava d'inflar-se, però més a poc a poc, amb el que hi abocaven els carrers veïns, era molt més gros del que es podia preveure. La ciutat s'havia multiplicat. La gent

es va apartar, un corrent va obrir-s'hi perquè passés un furgó negre. En van baixar tres homes i van entrar al cafè.

—La policia —va dir algú.

Anne Desbaresdes va informar-se.

—Han mort algú. Una dona.

Va deixar el nen davant del porxo de Mademoiselle Giraud, va sumar-se al gros de la gernació de davant del cafè, s'hi esquitllà i remuntà fins a l'última fila de gent clavada per l'espectacle contra les vidrieres obertes. Al fons del cafè, en la penombra dels darreres, una dona estava estesa a terra, inerta. Un home, estirat damunt d'ella, aferrat a les seves espatlles, la cridava tranquil·lament.

—Amor meu. Amor meu.

L'home es va girar cap a la gentada, la va mirar, i se li van veure els ulls. No hi quedava cap rastre d'expressió, fora d'una, fulminada, indeleble, retirada del món, la del seu desig. Va entrar la policia. La mestressa, plantada amb dignitat prop de la barra, els esperava.

—Us he trucat tres vegades.

—Pobra dona —va dir algú.

—¿Per què? —va preguntar Anne Desbarresdes.

—No se sap mai.

L'home, en el seu deliri, es rebotcava damunt del cos estès de la dona. Un inspector l'agafa pel braç i el féu alçar. Ell es va deixar fer. Com si tota dignitat li hagués fugit per sempre. Va escutar l'inspector amb aquella mirada absent de la resta del món. L'inspector li deixà anar el braç, es va treure un bloc de la butxaca, un llapis, li va preguntar el nom, va esperar-se.

—No cal, ara no contestaré —va dir l'home.

L'inspector no va insistir-hi i se'n tornà amb els seus companys, que interrogaven la mestressa asseguts a l'última taula del fons.

L'home es va asseure prop de la dona morta, li amanyagà els cabells i li va somriure. Un home jove arribà corrent a la porta del cafè, amb una màquina fotogràfica penjada al muscle, i el va fotografiar així, assegut i somrient. A la claror del magnesi es va poder veure que la dona encara era jove i que tenia fills

de sang que li regalimaven de la boca, i que també n'hi havia a la cara de l'home que l'havia besada. Entre la gent, algú va dir:

—Quin fàstic. —I va guillar.

L'home es va tornar a ajeure damunt del cos de la seva dona, però molt poca estona. Després, com si se n'hagués cansat, va alçar-se un altre cop.

—No deixeu que se'n vagi —va cridar la mestressa.

Però l'home només s'havia alçat per estirar-se millor, un altre cop, més arran, contra el cos. Es va quedar així, amb un determini aparentment tranquil, de nou aferrat a ella amb tots dos braços, la cara enganxada a la cara, dins de la sang de la seva boca.

Però els inspectors van acabar d'escriure al dictat de la mestressa i, amb passes lentes, tots tres perfil contra perfil, amb la mateixa cara d'avorriment intens, van arribar davant d'ell.

El nen, assegut sense fer renou sota el porxo de Mademoiselle Giraud, ja no hi pensava gaire. Cantussejava la sonatina de Diabelli.

—No era res —va dir Anne Desbaresdes—, ara cal tornar a casa.

El nen la va seguir. Arribaven reforços de la policia —massa tard, sense motiu—. Quan passaven davant del cafè en va sortir l'home, rodejat pels inspectors. Al seu pas, la gent s'apartava en silenci.

—No ha cridat ell —va dir el nen—. No, ell no ha cridat.

—No és ell. No miris.

—Digue'm per què.

—No ho sé.

L'home va caminar dòcilment fins al furgó. Però, un cop allà, va debatre's en silenci, va fugir dels inspectors i va tornar corrent, amb totes les seves forces, cap al cafè. Però, quan estava a punt d'arribar-hi, el cafè es va apagar. Llavors va parar en sec, va seguir els inspectors fins al furgó i va pujar-hi. Potser va plorar aleshores, però ja llostrejava i no es podia veure res més que aquella ganyota trèmula i plena de sang a la seva cara, i no si hi corrien les llàgrimes.

—Quines coses —va dir Anne Desbaresdes en arribar al passeig marítim—, podries recordar-te'n d'una vegada. Moderato vol dir moderat, i cantabile vol dir cantant. És fàcil.